

6.16 Osobnostně-sociální výchova

6.16.1 Charakteristika předmětu

Předmět Osobnostně-sociální výchova (OSV) je vyučován v osmém ročníku s časovou dotací 0,5 hodiny týdně.

Předpokládá se, že v rozvíjení a utužování klíčových kompetencí se bude se žáky pracovat napříč všemi výchovně - vzdělávacími předměty.

Výuka probíhá ve třídách, kde však vhodně využíváme rozmanité uspořádání nábytku, lavic a židlí – s ohledem na cíl a organizaci konkrétního tématu (samostatná práce, práce ve dvojicích, ve skupinách, diskuse, dramatická scénka, hraní rolí apod.). Hlavním cílem předmětu je rozvíjet klíčové kompetence žáků (komunikace, kooperace, samostatnost, výkonnost, kreativita, odpovědnost, spolehlivost, učení, zdůvodňování a hodnocení), jejichž poznávání, rozvíjení a prohlubování se věnujeme postupně v případě komunikace, kooperace či hodnocení a průběžně při nábízení zdůvodňování, kreativity či samostatnosti.

Osobnostně-sociální výchova je úzce spojena s ostatními předměty s převládající výchovnou složkou a vztahem k budoucnosti žáků a žákyň jakožto občanů, rodičů a zaměstnanců či zaměstnavatelů (především Výchova ke zdraví, Občanská výchova a Praktické činnosti – Svět práce). V tomto předmětu je realizována také část vzdělávacího obsahu předmětu Občanská výchova.

Výuka předmětu se realizuje na 2. stupni ZŠ, navazuje však úzce na způsob práce, jímž vedou své třídní kolektivy kolegyně na 1. stupni: především prakticky rozvíjí již naučené dovednosti při kooperativní výuce.

6.16.2 Výchovné a vzdělávací strategie

Kompetence k učení

- Zadáváme promyšleně formulované úkoly, při nichž je nutno soustředit se výhradně na téma a svou vlastní práci.
- Zajímavá témata současnosti probíráme z různých aspektů a společně se žáky hledáme souvislosti.
- Předkládáme ke konkrétním situacím každodenního života různé možnosti řešení (reagování) a vedeme žáky k zaujetí stanoviska i k jeho obhajobě či odmítnutí.
- Vyžadujeme od žáků hodnocení naší i jejich vlastní práce.

Kompetence k řešení problémů

- Zadáváme problémové úkoly.
- Věnujeme se společně s dětmi kreativnímu řešení jednoduchých problémových úkolů.
- Diskutujeme možná řešení aktuálních problémů (s důrazem na život školy), podněcujeme žáky ke kultivované argumentaci.
- Při modelových situacích nacvičujeme vhodné chování v mezilidských vztazích, vedeme žáky k zaujetí postoje i ke zhodnocení chování ostatních spolužáků.
- Snažíme se uplatňovat zážitkové vyučování jako prostředek hlubšího pochopení pocitů druhých, posilujeme u žáků empatii.

Kompetence komunikativní

- Při všech projevech (ústních i písemných) dbáme na kultivované vyjadřování.
- Vysvětlujeme a nacvičujeme prostředky neverbální komunikace (nejen gesta a mimika).
- Snažíme se vést žáky k pochopení, že správnou komunikací lze předcházet konfliktům, ale špatnou je lze i vyvolat.
- Podněcujeme žáky k účinné diskusi.
- Procvičujeme pravidla diskuse a dbáme na jejich neustálé dodržování všemi účastníky.

Kompetence sociální a personální

- Vyžadujeme aktivitu od všech žáků.
- Žáky vedeme ke kooperaci.
- Vedeme žáky k sebepoznání a sebehodnocení.
- Stanovujeme se žáky pravidla pro skupinovou práci, diskusi i práci jedince a vedeme k jejich dodržování.
- Vytváříme takovou atmosféru, v níž se žák neobává vyslovit svoje názory.
- Pravidelně s žáky diskutujeme o fungování školy i o jejich vlastních problémech.
- Vedeme žáky k sebereflexi, posilujeme jejich sebedůvěru častými – ale odůvodněnými – pochvalami.

Kompetence občanské

- Během výuky upevňujeme vzorce přátelského chování.
- Diskutujeme se žáky o morálce a principech chování mezi lidmi.
- Korigujeme jednání žáků tak, aby se naučili respektovat druhé, vážili si celospolečenských hodnot a dbali na dodržování zákonnosti.
- Motivujeme je k tvořivosti a k aktivnímu zapojení se do života školy i společnosti.

Kompetence pracovní

- Vyžadujeme od žáků zodpovědný přístup k práci (z hlediska kvality i ochrany zdraví).
- Podporujeme kreativitu dětí a vedeme je k větší flexibilitě, samostatnosti a výkonnosti.
- Posilujeme schopnosti žáků samostatně a prozíravě se rozhodovat a orientovat se v různých prostředích (včetně prostředí pracovního trhu).
- Vedeme žáky k lepšímu sebepoznání a tím i k lepšímu rozhodování.
- Nabízíme žákům možnost při kooperaci zastávat různorodé role, aby tak byl nucen pracovat ve změněných podmínkách.

Kompetence digitální

- Podporujeme žáky ve využívání digitálních technologií pro průzkumy, šetření a ankety zaměřené na život ve škole i mimo něj.
- Vedeme žáky k tomu, aby chránili své osobní údaje a svá osobní data na internetu.
- S žáky probíráme problém kyberšikany a na konkrétních příkladech si rozebíráme správné/špatné chování na sociálních sítích.
- Klademe důraz na respektování a dodržování etikety při interakci v digitálním prostředí.
- Vedeme žáky k zodpovědnému budování a spravování digitální identity a zařazujeme aktivity, které vedou žáky k posuzování jejich digitální stopy.
- Vysvětlujeme nebezpečí sociálních nebo názorových bublin.
- Motivujeme žáky k tomu, aby prostřednictvím digitálních technologií vyjadřovali své názory, ověřovali fakta.

6.16.3 Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu

8. ročník

Téma	Učivo	Žák by (se/si) měl ...	průřezová témata, mezipředmětové vztahy a další poznámky
<p>Morální rozvoj, mezilidské vztahy</p>	<p>Zásady lidského soužití Naše třída, škola (a její okolí) Osobní rozvoj Hodnoty, postoje Řešení problémů Rozhodovací schopnosti Praktická etika a kreativita v mezilidských vztazích</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlit účinky spolupráce, uvést příklady - vyjmenovat některé krizové situace - uvést možnosti pomoci lidem v krizových situacích - vysvětlit různé způsoby komunikace a chování - vysvětlit příčiny některých konfliktů - navrhnout jiný způsob řešení než násilný, rozhodnout se eticky, zvládnout seberegulaci - zformulovat vlastní názor - analyzovat cizí názory, postoje, a hodnoty - aktivně zapojit do diskuse na stanovené téma - sestavit osobní žebříček hodnot - uvědomit si charakterové vlastnosti druhých i své vlastní, cíleně uvažovat nad svým osobním rozvojem - respektovat postoje ostatních, nabídnout podporu a pomoc 	<p>VDO - občanská společnost MED - diskuse, formulace vlastního názoru MPV - ČJ - diskuse, hodnocení</p>

Téma	Učivo	Žák by (se/si) měl ...	průřezová témata, mezipředmětové vztahy a další poznámky
Sebehodnocení, sebepoznání, sebepojetí, psychohygiena, sebeorganizace a seberegulace	<p>Já - osobnost určená k průzkumu Život člověka jako otázka priorit Hodnotový žebříček Stres a způsoby, jak mu předcházet a bojovat s ním Sebehodnocení - silné a slabé stránky Osobní zájmy a životní cíle Osobní vlastnosti a schopnosti, schopnost poznávání Vztahy k druhým lidem Tělesný a zdravotní stav</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vypracovat Mini-medailonek - uvědomovat si své vlastní priority a cíle; - samostatně formulovat, které vlastnosti a schopnosti vnímá jako důležité a chtěl/a by je mít; - vysvětlit pojem žebříček hodnot, chápat důležitost tohoto pojmu, posilovat u sebe i svých spolužáků kladné hodnoty; - vytvořit si seznam svých úspěchů a neúspěchů, s důrazem na úspěchy; - plánovat realisticky svou budoucnost; - soustředit se na zlepšení svých výkonů bez ohledu na ostatní; - získat pozitivní vztah k sobě samému; - posilovat své sociální dovednosti – předcházet stresovým situacím; - zvládat regulaci vlastního chování; - přispívat k utváření dobrých mezilidských vztahů ve třídě i mimo ni; - plánovat učení, organizovat svůj čas, stanovovat si vlastní cíle a kroky k jejich dosažení '- naučit se brát v úvahu názor ostatních, oprostít se od egocentričnosti - vytvořit hodnotový žebříček - naučit se posuzovat okolí - přemýšlet o svých osobních vlastnostech a schopnostech v souvislosti se svou volbou profese - zjišťovat svou vnímavost, motorické schopnosti, pečlivost a přesnost své práce, paměť, jak ho vidí ostatní spolužáci, silné a slabé stránky, způsob myšlení, dominantní stranu těla, zjišťovat svou vnímavost, motorické schopnosti, pečlivost své práce, paměť, silné a slabé stránky, způsob myšlení, temperament, postoje, vztahy k druhým; - posoudit svůj zdravotní a tělesný stav 	<p>OSV + VDO + EGS + ENV + MPV – ČJ – komunikační podstata jazyka – jedná se o nástroj jednání v nejrůznějších životních situacích. MPV – D + Z + PŘ – pozitivní působení žáka/-yně na úroveň mezilidských vztahů, na stav a naladění společnosti; OV + VZ – lidská setkání, vztahy mezi lidmi, zásady lidského soužití, vnitřní svět člověka, osobní rozvoj; Člověk a svět práce – zdokonalení dovedností pro spolupráci a komunikaci v týmu a různých pracovních situacích; posilování klíčových kompetencí potřebných pro flexibilitu studenta na trhu práce</p>

<i>Téma</i>	<i>Učivo</i>	<i>Žák by (se/si) měl ...</i>	<i>průřezová témata, mezipředmětové vztahy a další poznámky</i>
Druhy a způsoby komunikace	Komunikace a její formy Mezilidská komunikace Neverbální komunikace Verbální komunikace Běžné komunikační situace a jejich správné řešení	<ul style="list-style-type: none"> - definovat pojem komunikace, v širším i užším slova smyslu; - vysvětlit a na příkladech ukázat, jaké formy komunikace využívají lidé (v kontrastu se světem zvířat); - využívat vstřícné způsoby komunikace ve svém veřejném, pracovním a soukromém životě; - využívat uvážlivě komunikační dovednosti; - uvědomovat si důležitost neverbální komunikace, její informační nosnost; - formulovat srozumitelně otázku; - být schopen pozorně naslouchat, chápat důležitost naslouchání při komunikaci s druhými; - formulovat pregnantně odpovědi; - posilovat svou schopnost empatie, přispívat k dobré náladě ve společnosti; - předcházet nedorozuměním v mezilidských vztazích a tím i stresovým situacím, komunikovat v různých situacích; - snažit konstruktivně řešit konfliktní situace a asertivně jednat s lidmi 	<p>VDO – občan a občanská práva</p> <p>EGS – komunikace napříč národy</p> <p>MED – schopnost prezentovat svůj názor srozumitelně</p> <p>MPV – napříč všemi předměty, avšak nadmíru ČJ + AJ + NJ – mluvený a psaný projev, formulace otázek, asertivní komunikace, pozorné naslouchání</p>

<i>Téma</i>	<i>Učivo</i>	<i>Žák by (se/si) měl ...</i>	<i>průřezová témata, mezipředmětové vztahy a další poznámky</i>
Kooperace a kompetence	Řešení konfliktů Sociální role a jejich rozložení při skupinové výuce Kompromisní jednání v zájmu společného cíle Nácvik komunikativních dovedností	<ul style="list-style-type: none"> - získat základní sociální dovednosti pro řešení konfliktů; - uvědomovat si užitečnost spolupráce při řešení problémů; - pracovat se zaměřením na cíl/úkol; - rozvíjet své individuální dovednosti pro kooperaci (seberegulace v situaci nesouhlasu, odporu apod., dovednost odstoupit od vlastního nápadu, dovednost navazovat na druhé a rozvíjet vlastní linku jejich myšlenky); - vést a organizovat skupinu; - být tolerantní k různosti lidí, jejich názorů a postojů, dokázat se přizpůsobit; - být nápomocný svým spolupracovníkům - rozvíjet dovednosti pro etické zvládnání konkurence, soutěže 	<p>VDO – spolupráce občanů na místní i státní úrovni, volby, občanská hnutí, politické strany</p> <p>MUL + EGS – posílení schopnosti spolupracovat i na nadnárodní úrovni</p> <p>ENV – ochrana ŽP – snaha všech – nutná spolupráce podle hesla: Mysli globálně, jednej lokálně</p> <p>MPV – napříč všemi předměty, kde je využívána kooperativní výuka, osvojení základní návyků zrychlí, zlepší a zpřesní práci týmů v hodinách</p>

<i>Téma</i>	<i>Učivo</i>	<i>Žák by (se/si) měl ...</i>	<i>průřezová témata, mezipředmětové vztahy a další poznámky</i>
<p>Posilování odpovědnosti za vlastní činy</p>	<p>Člověk a jeho chování ve společnosti, poznávání lidí Zodpovědnost člověka za vlastní konání Učení a jeho význam pro jedince i společnost Tolerance k názorové různosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> - definovat různé způsoby chování ve společnosti, uvědomovat si, který je vlastní jemu/jí, vnímat výhody i rizika tohoto chování, rizika minimalizovat; - uvědomovat si důležitost prvního setkání a prvního dojmu při komunikaci s lidmi; - plánovat své činnosti realisticky, s ohledem na schopnost dodržet především všechny dané sliby; - uvědomovat si principiální zodpovědnost za své činy; - zjistit, jaké jsou jeho studijní předpoklady, jaký způsob učení je pro něj nejvhodnější; - posilovat své silné stránky, snažit se minimalizovat své nedostatky v oblasti učení; - uvědomovat si nutnost celoživotního vzdělávání; ujasnit si svou motivaci k učení; - dbát na dodržování základních zásad pro kvalitní studium (vhodné studijní prostředí, kvalitní židle i stůl, dostatek světla, vhodná doba k učení, čerstvý vzduch, pravidelnost); - být tolerantní k různosti lidí, jejich názorů, postojů i přístupů k řešení problémů. 	<p>VDO – občan a jeho odpovědnost za vlastní činy MPV – ČJ – mluvený kultivovaný projev, psaný projev; VV – časté využití výtvarných technik; HV – využití hudby – instrumentální i zpívané k naladění se na činnost, díky zajímavému, přiléhavému textu apod. ENV – posilování vlastní zodpovědnosti za stav ŽP, ohleduplnější chování k ŽP ve svém okolí i jinde</p>